

ANALYSE FRA BØRNERÅDET: UNGES ERFARINGER MED DIGITAL MOBNING

MERE END HVER TREDJE UNG, SOM ER BLEVET UDSAT FOR DIGITAL MOBNING, HAR OGSÅ SELV MOBBET ANDRE PÅ NETTET

16 pct. af unge i 9. klasse er blevet mobbet på nettet inden for det seneste år, viser en ny undersøgelse blandt 1.390 elever i Børnerådets Børne- og Ungepanel. Unge, der lever i en familie med færre penge end gennemsnittet, samt unge anbragt uden for hjemmet bliver oftere udsat for digital mobning end andre unge. De unge, der er blevet udsat for digital mobning er mere ensomme og har lavere selvværd end andre unge.

15 pct. af de unge i 9. klasse har mobbet andre på nettet inden for det seneste år. Drengene og unge, der er anbragt uden for hjemmet, udsætter oftere andre for mobning på digitale medier end andre unge. Undersøgelsen viser også, at en stor del af de unge, der er blevet mobbet på nettet, også selv har mobbet andre inden for det seneste år. Det bakker op om "det nye" mobbesyn, der i højere grad fokuserer på mobning som et komplekst problem, der handler om gruppedynamikker og negative fællesskaber, frem for som et forhold mellem én mobber og ét offer.

UNDERSØGELSENS HOVEDRESULTATER

- 16 pct. af de unge i 9. klasse er blevet mobbet på nettet inden for det seneste år.
- De unge, som lever i en familie med færre penge end gennemsnittet samt unge anbragt uden for hjemmet, oplever mere mobning end andre unge.
- 47 pct. af de unge, som har været udsat for mobning én gang inden for det seneste år, har søgt hjælp eller rådgivning. Det samme gælder for kun 14 pct. af de unge, der har været udsat for mobning mange gange inden for det seneste år.
- 15 pct. af de unge i 9. klasse har mobbet andre på nettet inden for det seneste år. Der er flere drenge (21 pct.) end piger (10 pct.), der svarer, at de har mobbet andre på digitale medier.
- 37 pct. af de unge, som er blevet mobbet, har også selv mobbet andre på digitale medier inden for det seneste år.

OM UNDERSØGELSEN

Analysen bygger på en spørgeskemaundersøgelse blandt 1.390 elever i 9. klasse i Børnerådets Børne- og Ungepanel samt en række kvalitative uddybende interview. Spørgeskemaundersøgelsen blev gennemført i november-december 2015, og 93 pct. af de unge, der deltog, var mellem 15 og 16 år. Undersøgelsens metoder er beskrevet bagerst i notatet.

NYT FOKUS PÅ KLASSEKULTUR OG GRUPPEDYNAMIKKER

Inden for de seneste ti år er der sket et skifte i, hvordan vi forklarer og taler om mobning som fænomen. I mange år har man inden for både forskning og praksis anset mobning som et forhold mellem én mobber og ét offer. Der har været et stærkt fokus på individet, og man har ofte fundet forklaringer på mobningen ved at fortolke børnenes individuelle karaktertræk. En mobber er typisk blevet karakteriseret som antisocial og aggressiv, mens et mobbeoffer ofte er blevet karakteriseret som indesluttet og ængsteligt (Schott, 2008). Gennem de sidste ti år har forskere, særligt inden for forskningsprojektet eXbus¹, og fagpersoner derfor søgt at udbrede forståelsen af mobning som et langt mere komplekst problem, hvor mobning forstås som en adfærd, der udspringer af en utryk kultur blandt større eller mindre grupper. Forklaringen på, hvorfor mobning foregår i en klasse, skal derfor findes i den dynamik, der kendetegner relationerne i klasserummet (Schott, 2008).

DET SÆRLIGE VED MOBNING PÅ DIGITALE MEDIER

Børn og unges færden på de sociale medier øger antallet og ændrer karakteren af de arenaer, mobning kan foregå i. Man kan derfor ikke tale om digital mobning som fuldkommen løsrevet fra ikke-digital mobning, men der er en række karakteristika, som ifølge blandt andet forskere fra eXbus er særlige ved den mobning, som finder sted digitalt.

For det første er mobning på digitale medier karakteriseret ved, at det er umuligt for den, det går ud over, at slippe væk fra mobningen. Mobningen kan finde sted døgnet rundt, og barnet eller den unge har derfor ikke noget helle eller fristed fra mobningen (Kofoed, 2013). Som Aske på 16 år forklarer, så kan man blive meget påvirket af den konstante konfrontation med mobningen: "Du kan blive ved med at se det, du hører det ikke bare en enkelt gang. Hvis du får en besked, fx 'Du er en nar' eller 'Du er klam', så vil den

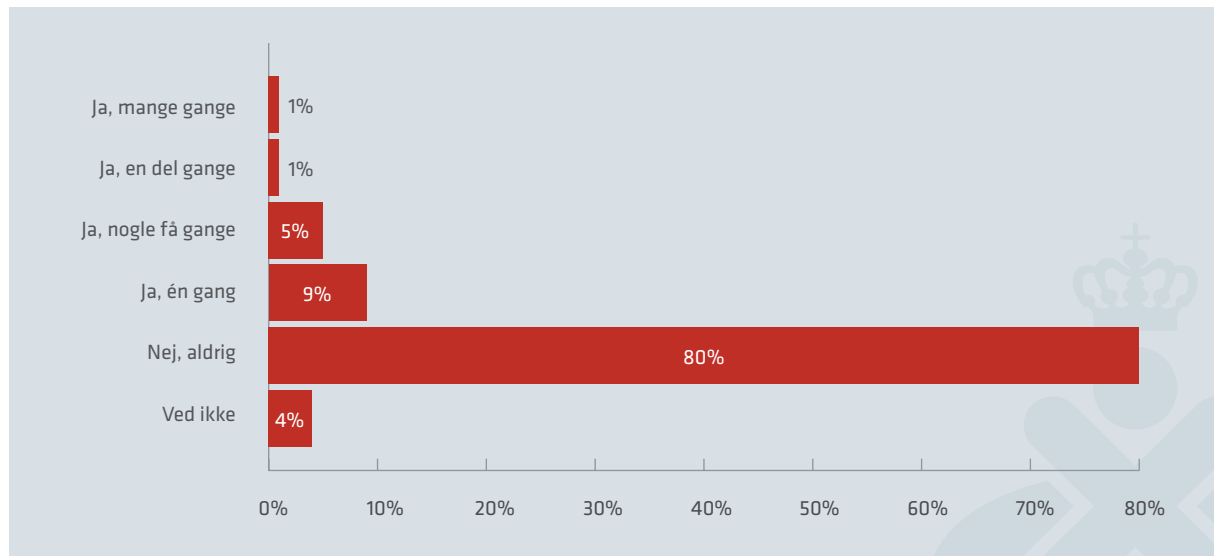
hele tiden være der. Det er ikke bare sådan noget, du kan ignorere, når det kommer som en besked. Når der er nogen, der taler, så kan du bare tænke, 'Jeg er ligeglad', men det er lidt svært på digitale medier. Der går det lidt mere mentalt ind på din hjerne, føler jeg." Et andet karaktertræk ved den digitale mobning handler om mobningens synlighed og rækkevidde. Antallet af personer, der ser eller deltager i mobningen på sociale medier, er ofte ukendt og potentielt grænseløst (Kofoed, 2013). 15-årige Andreas fortæller, hvordan han ufrivilligt har været vidne til digital mobning: "Nogle gange bliver jeg add'ed til grupper med 100 mennesker, uden at jeg nødvendigvis kender nogen af dem. Så bliver der bare lagt videoer og billeder ud af alle mulige folk, som bare ikke burde være der. Det kan fx være et nøgenbillede af en pige, som bare lige bliver lagt derind, hvor man bare tænker, 'Hvorfor skal jeg se det?', 'Hvorfor skal så mange mennesker se det?'. Det, synes jeg, er virkelig groft, når folk gør det."

Endelig er den digitale mobning kendetegnet ved, at afsenderne kan være anonyme. Ifølge forskere kan muligheden for at skjule sin identitet betyde, at udøveren ikke ser mobbeoffrenes reaktioner og derfor ikke bliver påvirket af dem (Kofoed, 2013). Josefine på 15 år forklarer, hvordan mobning på nettet kan virke konsekvensløst for den, der mobber: "Det er også nemmere for den, der mobber på nettet. Det bliver ikke opdaget af lærere og forældre. Og man kan være anonym." Yunus på 16 år supplerer: "Man kan oprette andre profiler, så hvis man er blevet blokeret, så kan man bare oprette en falsk profil og blive ved med at skrive til personen."

UNGE, DER ER BLEVET MOBBET PÅ NETTET

Undersøgelsen i Børnerådets Børne- og Ungepanel viser, at 16 pct. af de unge i 9. klasse har været udsat for mobning på digitale medier inden for det seneste år. Som figur 1 viser, så har 9 pct. oplevet mobning én gang inden for det seneste år, 5 pct. har oplevet det nogle få gange, mens 2 pct. har været udsat for mobning en del eller mange gange inden for det seneste år.

¹ Forskningsprojektet eXbus - Exploring Bullying in Schools, er et forskningsprojekt, der i en femårig periode (2007-2012) har haft til formål at afdække mobning blandt børn i skolen. Læs mere på <http://exbus.dk/>

FIGUR 1. 16 PCT. AF DE UNGE I 9. KLASSE ER BLEVET MOBBET PÅ NETTET INDEN FOR DET SENESTE ÅR

Antal svar: 1.390.

Spørgsmål: Tænk på tiden et år tilbage og frem til i dag. Er du blevet mobbet på nettet? Se metodeafsnit for definition af mobning på nettet.

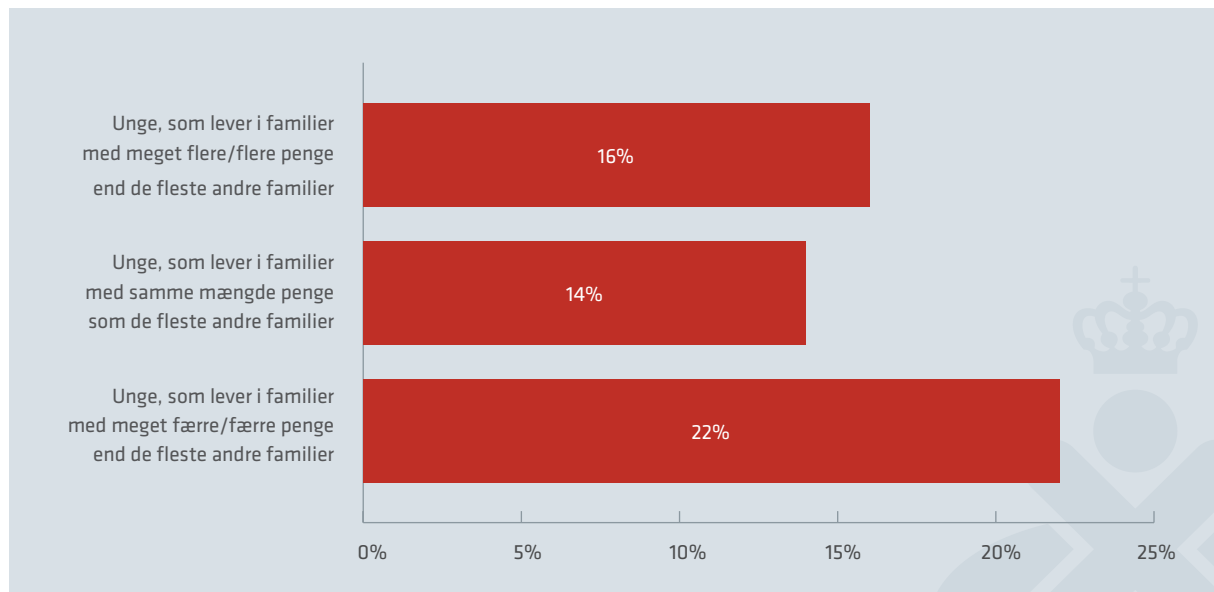
Man kan oprette andre profiler, så hvis man er blevet blokeret, så kan man bare oprette en falsk profil og blive ved med at skrive til personen.

YUNUS 16 ÅR

Tilbage i 2014 gennemførte Børnerådet en undersøgelse blandt 1.932 børn i 7. klasse. Næsten halvdelen af de 13-årige angav dengang, at de havde oplevet noget ubehageligt på nettet. Fx fortalte 14 pct. af børnene, at de havde modtaget private beskeder, hvori der var skrevet noget grimt til dem, og 9 pct. fortalte, at nogen havde skrevet noget grimt til dem, steder, hvor andre kunne se det, fx på deres Facebookprofil (Børnerådet, 2014).

I forhold til den unges familiebaggrund viser undersøgelsen, at unge, der er blevet mobbet på nettet det seneste år, oftere angiver at leve i en familie med færre penge end de fleste andre familier i Danmark. Som det fremgår af figur 2, har mere end hver femte ung, som lever i en familie med færre penge end gennemsnittet, været udsat for mobning (22 pct.). Til sammenligning gælder det 14 pct. af de unge, som kommer fra familier, der kan kategoriseres som middelklassefamilier.

FIGUR 2: FLERE UNGE FRA FAMILIER MED FÆRRE PENGE BLIVER UDSAT FOR MOBNING PÅ DIGITALE MEDIER

Antal svar: 1.250. Unge, som lever i familier med meget flere/flere penge end de fleste andre familier: 507; Unge, der lever i familier med samme mængde penge som de fleste andre familier: 550; Unge, der lever i familier med meget færre/færre penge end de fleste andre familier: 193.

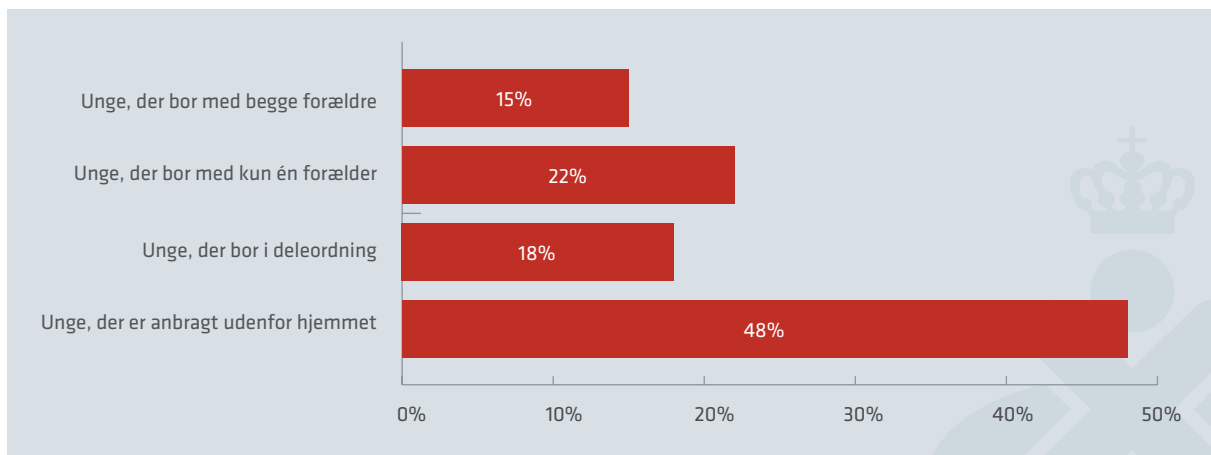
Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Tænk på hvor mange penge din familie har. Og hvor mange penge andre familier i Danmark har. Tror du, din familie har flere eller færre penge end de fleste andre familier i Danmark?* og *Tænk på tiden et år tilbage og frem til i dag. Er du blevet mobbet på nettet?*

Analysen viser desuden en sammenhæng mellem hvilken type familie, den unge bor i, og om den unge har været udsat for mobning på nettet. Figur 3 viser, at særligt unge, der er anbragt uden for hjemmet, har været udsat for mobning. Mens hele 48 pct. af de unge, der er anbragt, har været udsat for mobning, har 15 pct. af de unge, der bor med begge forældre, oplevet mobning.

Ser vi nærmere på, hvordan de unge trives, er der langt flere unge, der har været udsat for mobning, som mistrives sammenlignet med gruppen af unge, som ikke har oplevet mobning inden for det seneste år.

Som figur 4 viser, oplever 17 pct. af de unge, der har været udsat for mobning 5-8 former for mistrivsel mindst ugentligt, fx hovedpine, ondt i maven og søvnbesvær. Det samme gælder for 5 pct. af de unge, som ikke har været udsat for mobning.

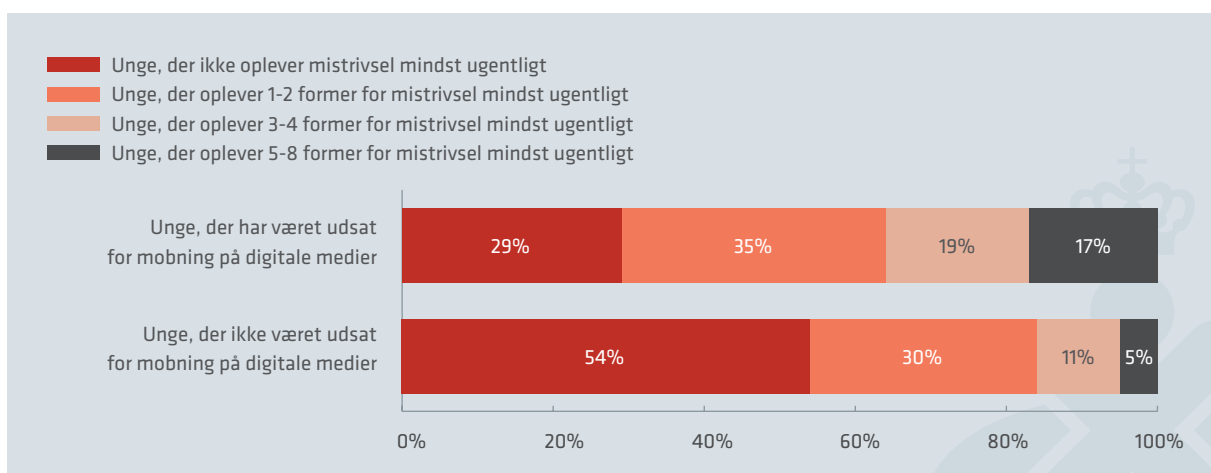
FIGUR 3: FLERE UNGE, DER ER ANBRAGT UDEN FOR HJEMMET BLIVER UDSAT FOR MOBNING PÅ DIGITALE MEDIER

Antal svar: 1.330. Unge, der bor med begge forældre: 889; Unge, der bor med kun én forælder: 216; Unge, der bor i deleordning: 200; Unge, der er anbragt udenfor hjemmet: 25.

Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Hvilke voksne bor du sammen med?* og *Tænk på tiden et år tilbage og frem til i dag. Er du blevet mobbet på nettet?*

FIGUR 4: UNGE, SOM HAR VÆRET UDSAT FOR MOBNING PÅ DIGITALE MEDIER, HAR FLERE TEGN PÅ FYSISK OG PSYKISK MISTRIVSEL

Antal svar: 1.330.

Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Tænk på tiden et år tilbage og frem til i dag. Er du blevet mobbet på nettet?* og *Tænk på de sidste seks måneder. Hvor ofte har du [haft hovedpine, haft mavepine, haft ondt i ryggen, været ked af det, været irriteret/i dårligt humør, været nervøs, haft svært ved at falde i søvn, været svimmel]?* De viste procentangivelser afspejler andelen af unge, der i spørgeskemaet har svaret *næsten hver dag* eller *mere end en gang om ugen* til de otte former for mistrivsel. De andre svarmuligheder var: *næsten hver uge*, *næsten hver måned* og *sjældent eller aldrig*.

Inden for nyere mobbeforskning undersøger man blandt andet, hvordan der inden for forskellige fællesskaber som fx skolen eller til fritidsaktiviteter kan være en form for social angst for eksklusion i børnegruppen (Søndergaard, 2009). Dette kommer fx til udtryk ved, at børnene er meget optaget af hvilke

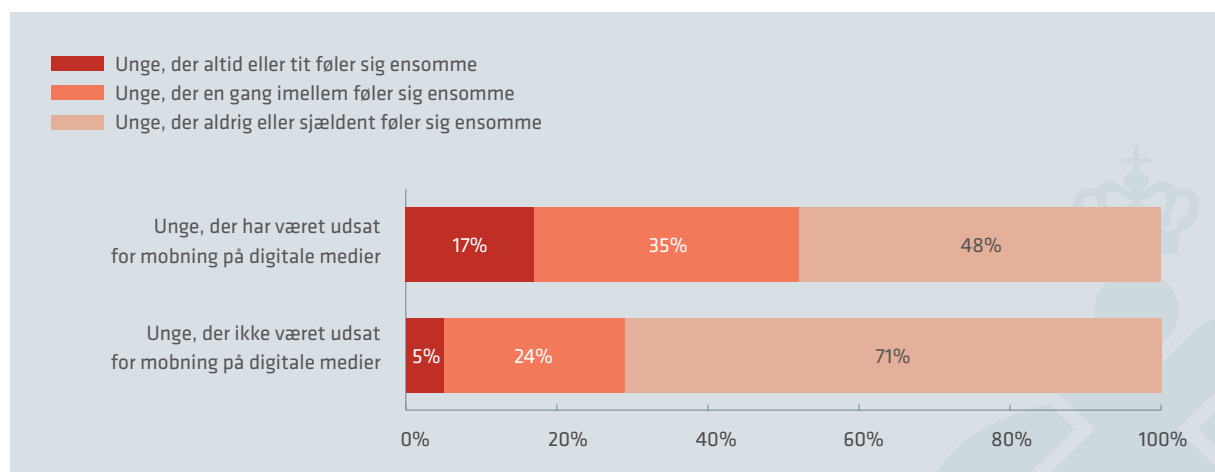
hierarkier, der bliver opbygget i klassen – hvem er inde og hvem er ude? I en klasse, hvor der hersker social eksklusionsangst, vil børnene konstant være på vagt over for om hierarkiet skifter, og om de som de næste vil opleve at blive udelukket fra det større fællesskab (Søndergaard, 2009). At være en del af et fællesskab er essentielt for børn og unges sociale liv. I Børnerådets undersøgelse er de unge blevet spurgt til, om de føler sig ensomme. De unges svar viser tydeligt, at flere børn, som har været udsat for mobning føler sig ensomme, sammenlignet med børn, der ikke har oplevet mobning. Som figur 5 viser, svarer 17 pct. af de unge, der er blevet mobbet, at de altid eller tit føler sig ensomme, den tilsvarende andel for unge, der ikke er blevet mobbet, er 5 pct.

DE OTTE MISTRIVSELSSYMTOMER I BØRNERÅDETS UNDERSØGELSE

- Hovedpine
- Mavepine
- Ondt i ryggen
- Ked af det
- Irritabel/i dårligt humør
- Nervøs
- Svært ved at falde i søvn
- Svimmel

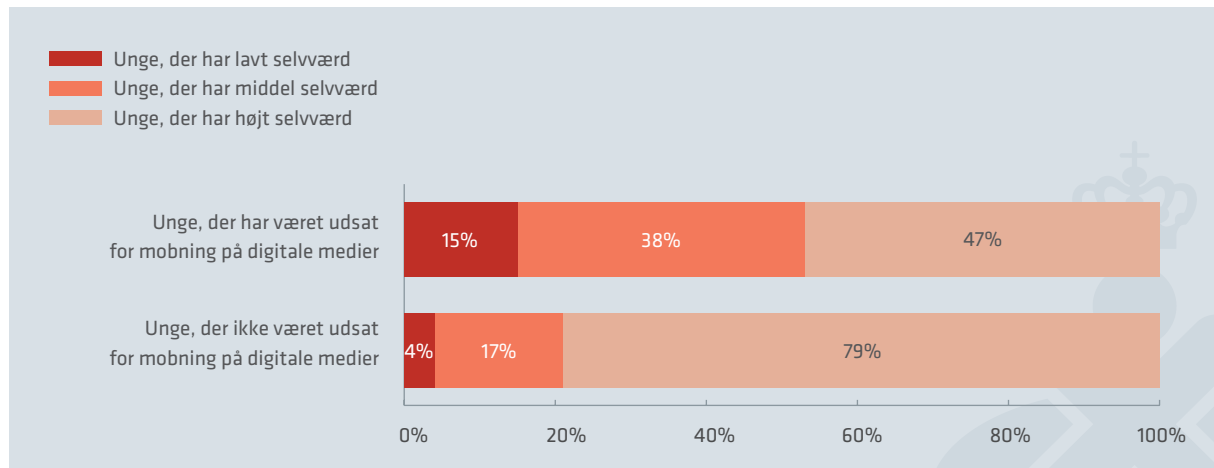
Se metodeafsnittet bagerst for yderligere information om mistrivselssymptomerne.

FIGUR 5: UNGE, SOM HAR VÆRET UDSAT FOR MOBNING PÅ DIGITALE MEDIER, FØLER SIG OFTERE ENSOMME

Antal svar: 1.330.

Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Tænk på tiden et år tilbage og frem til i dag. Er du blevet mobbet på nettet?* og *Føler du dig ensom?*

FIGUR 6: UNGE, SOM HAR VÆRET UDSAT FOR MOBNING PÅ DIGITALE MEDIER, HAR LAVERE SELVVÆRD

Antal svar: 1.330.

Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Tænk på tiden et år tilbage og frem til i dag. Er du blevet mobbet på nettet?* samt fire spørgsmål om selvværd. Se metodeafsnit for uddybning af selvværds spørgsmål.

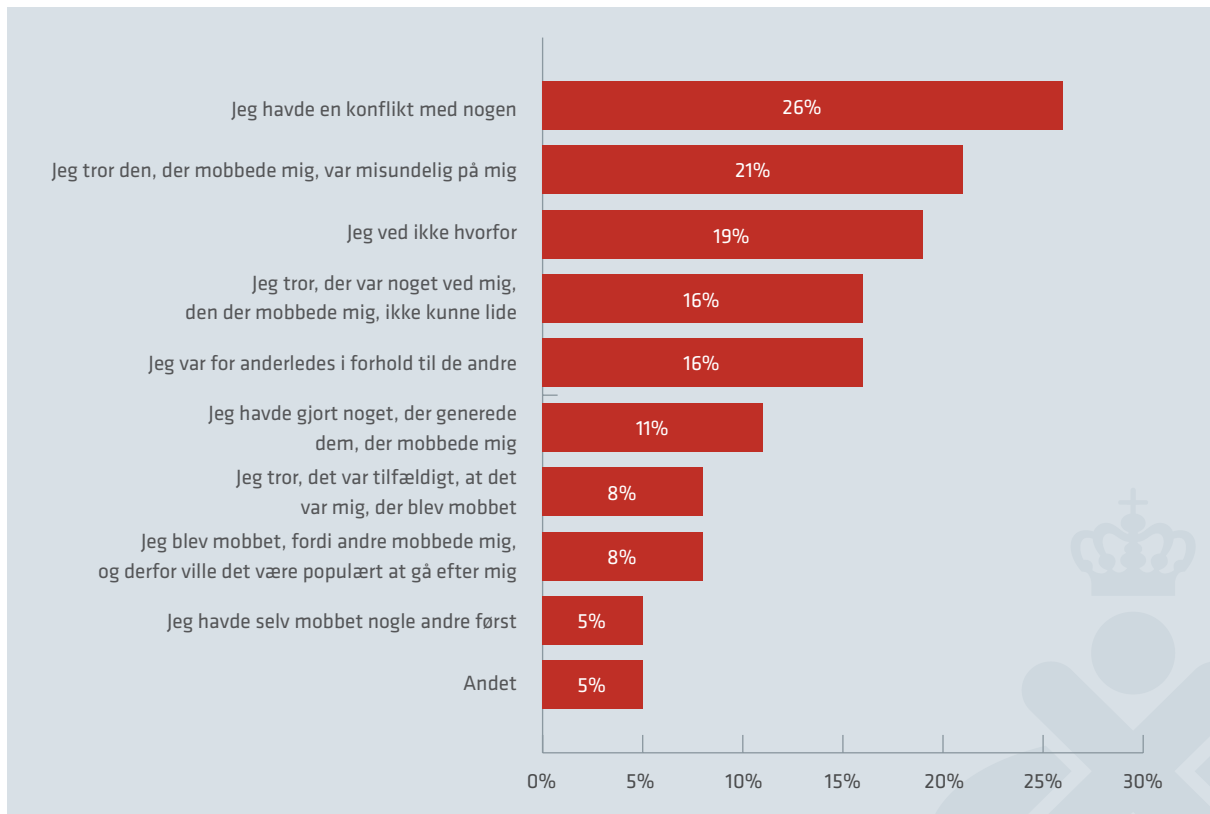
Også i forhold til de unges selvværd er der tydelige forskelle mellem de unge, som har oplevet mobning, og de unge, som ikke har. Hele 79 pct. af de unge, som ikke har været udsat for mobning, har højt selvværd, viser figur 6. For gruppen af unge, som er blevet mobbet er tallet 47 pct.

Fra tidligere analyser ved vi, at der findes en sammenhæng mellem mobning på nettet og selvskadede adfærd. 42 pct. af de unge, der er blevet mobbet på nettet inden for det seneste år, har skadet sig selv. Det samme gælder for 17 pct. af de unge, der ikke er blevet mobbet (Børnerådet 2016a). En anden undersøgelse fra Børnerådet har desuden vist en sammenhæng mellem mobning på nettet og piger med symptomer på risikoadfærd for spiseforstyrrelse (Børnerådet, 2016b).

VI HAR I SPØRGESKEMAET UNDERSØGT DE UNGES SELVVÆRD Gennem fire spørgsmål, der lyder:

- Jeg føler, jeg er lige så meget værd som andre.
- Jeg er for det meste tilfreds med mig selv.
- En gang imellem tænker jeg, jeg ikke er noget værd.
- Jeg føler for det meste, jeg er mislykket.

FIGUR 7: DE UNGES EGNE BUD PÅ, HVORFOR DE ER BLEVET MOBBET

Antal svar: 225.

Spørgsmål: Tænk på sidste gang, du blev mobbet på nettet. Hvorfor tror du, du blev mobbet? Du må vælge så mange svar, du vil.

DE UNGES BUD PÅ, HVORFOR DE ER BLEVET MOBBET

I undersøgelsen er de unge, som er blevet mobbet på nettet, blevet bedt om at komme med bud på, hvorfor de blev udsat for mobning. Som det fremgår af figur 7, så er den hyppigste forklaring, at den unge havde en konflikt med nogen og derfor oplevede mobning. Dernæst forklarer lidt mere end hver femte ung, at mobningen skete, fordi den, der mobbede, var misundelig.

19 pct. af de unge, der har været udsat for mobning, fortæller, at de ikke ved, hvorfor de blev udsat for mobning, mens 8 pct. skriver, at de mener, at det var tilfældigt, at det lige var dem, der blev mobbet. En

mulig forklaring på dette er, at mobber- og offerpositionerne, ifølge nyere mobbeforskning, er langt mere flydende, end man før har antaget, og at det hurtigt kan skifte, hvem der står for skud (Schott, 2009).

5 pct. af de unge har svaret, at der lå andre årsager bag mobningen. En dreng på 16 år har uddybet, hvorfor han tror, at han bliver mobbet på nettet: "Jeg tror, at min religion er den største årsag til, at folk på nettet mobber mig, netop fordi de "generaliserer", når de gør nar af islam og muslimer. Så bliver jeg jo automatisk trukket ind." En anden dreng på 15 år beskriver den ræd, der kan ligge i mobning, da han skriver, at de som mobber ham "Skriver lort om min døde mor."

MOBNINGENS ALVORSGRAD

De unge, som har været udsat for mobning på de digitale medier inden for det seneste år, er blevet spurgt, hvor alvorlig de mener, mobningen var. 5 pct. har svaret, at de vurderer mobningen som meget alvorlig, og 18 pct. som ret alvorlig (figur 8). Næsten hver anden ung, der har været udsat for mobning mener ikke, at mobningen var særlig alvorlig.

Jonas på 16 år fortæller, hvordan han mener, at mobningens alvor kan mærkes af dem, det går ud over: "Det, der gør det alvorligt, er, at der er mange, der ikke møder op i skolen, hvis de føler sig bange for

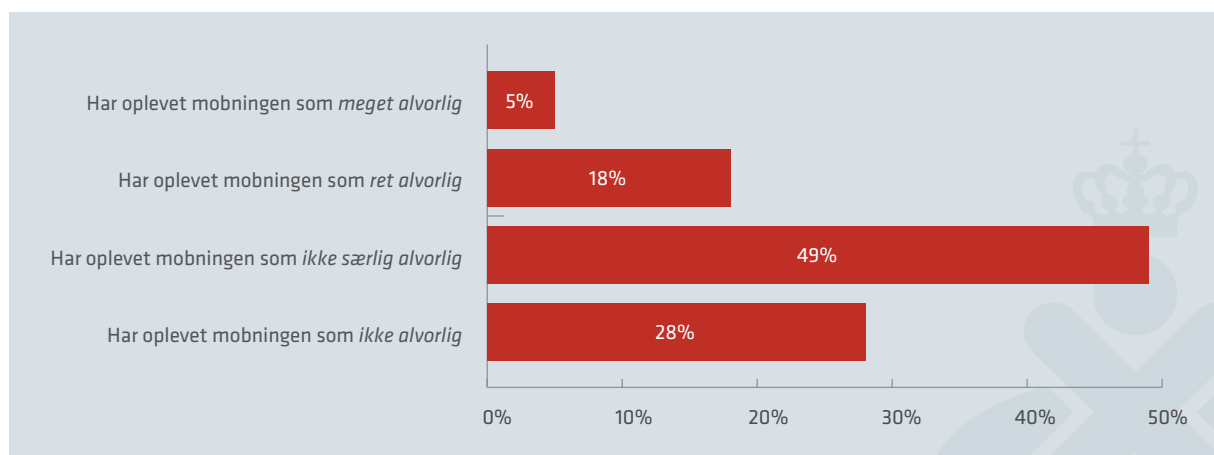
at være i klassen. Hvis de er bange for at sige noget eller for at være sig selv og slappe af. At de hele tiden skal være på vagt for, hvad de andre siger og tænker." Ser vi på de unges vurderinger af, hvor alvorlig mobningen var, og hvor mange gange de unge har været udsat for mobning inden for det seneste år, er der en sammenhæng. 27 pct. af de unge, som har været udsat for mobning mange gange inden for det seneste år, vurderer, at mobningen har været alvorlig. Til sammenligning vurderer 3 pct. af de unge, som har været udsat for mobning én gang, at det var meget alvorligt.

Det, der gør det alvorligt, er, at der er mange, der ikke møder op i skolen, hvis de føler sig bange for at være i klassen. Hvis de er bange for at sige noget eller bare at være sig selv og slappe af.

JONAS 16 ÅR

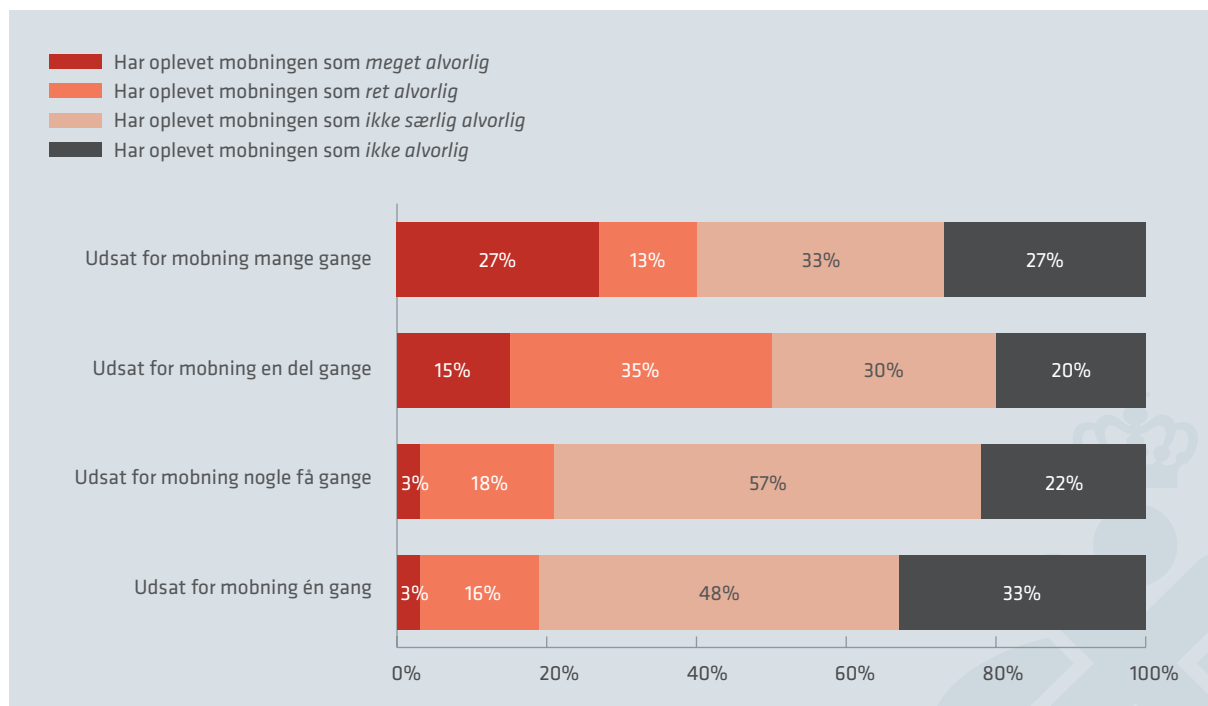
FIGUR 8: DE FLESTE UNGE VURDERER IKKE MOBNINGEN SOM ALVORLIG

Antal svar: 225.

Spørgsmål: Tænk på sidste gang, du blev mobbet på nettet. Hvor alvorligt synes du, det, der skete, var?

FIGUR 9: FLERE UNGE, SOM ER BLEVET UDSAT FOR MOBNING MANGE GANGE VURDERER MOBNINGEN SOM ALVORLIG

Antal svar: 225.

Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Tænk på tiden et år tilbage og frem til i dag. Er du blevet mobbet på nettet?* og *Tænk på sidste gang, du blev mobbet på nettet. Hvor alvorligt synes du, det, der skete, var?*

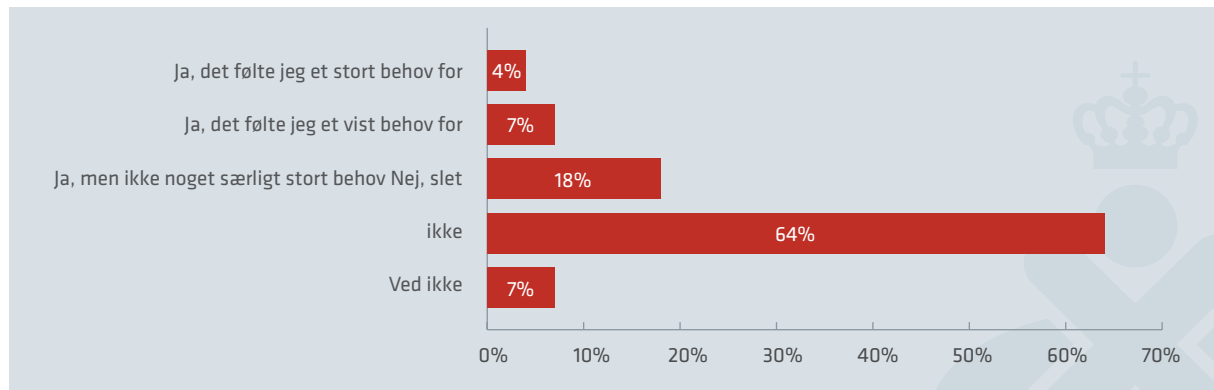
Det er dog værd at bemærke, at der i gruppen af unge, som har været udsat for mobning én gang inden for det seneste år, er 16 pct., som synes, at det var ret alvorligt (figur 9). Inden for mobbeforskning definerer man ofte mobning, som noget gentagende, men med den digitale mobning bliver gentagelsesaspektet udfordret, da grænserne for, hvornår én mobning finder sted, bliver udvisket, fx fordi et billede eller en hadefuld kommentar kan deles igen og igen med et uendeligt publikum.

På spørgsmålet om, hvorvidt man kan kalde det mobning, hvis det sker en enkelt gang svarer 15-årige Wilma: "Ja, det synes jeg godt, man kan. Men jeg tror bare, at de fleste har prøvet at blive mobbet en gang. Men det bliver alvorligt, hvis det er noget, der gent-

ger sig." Anna på 15 år mener, at det er op til den, der bliver mobbet at afgøre: "Det kan være, man har forskellige definitioner af mobning. Nogle synes måske, det kun er mobning, hvis man gør det hver dag eller hele tiden, og det ikke er mobning, hvis jeg bare lige skriver en kommentar til det her billede; 'du er grim'. Men det kan jo sagtens være, at andre synes, det er mobning. Det ville jeg da synes."

I undersøgelsen er de unge blevet spurgt, om de følte behov for hjælp eller rådgivning i forbindelse med den mobning, de var udsat for. Figur 10 viser, at 29 pct. samlet set har svaret, at de havde behov for hjælp eller rådgivning, herunder er der 4 pct. som har svaret, at behovet var stort.

FIGUR 10: DE FLESTE UNGE FØLER IKKE BEHOV FOR HJÆLP ELLER RÅDGIVNING

Antal svar: 225.

Spørgsmål: Følte du, at du havde behov for hjælp eller rådgivning i forbindelse med, at du blev mobbet på nettet?

Altså dem, der har lagt et lidt afklædt billede ud, der kan det jo godt være lidt svært at skulle gå til sin lærer eller sin mor og familie. Så føler man, at ligegyldigt hvem, man går til, så vil det være pinligt, og folk vil dømme en.

NIKOLAJ 15 ÅR

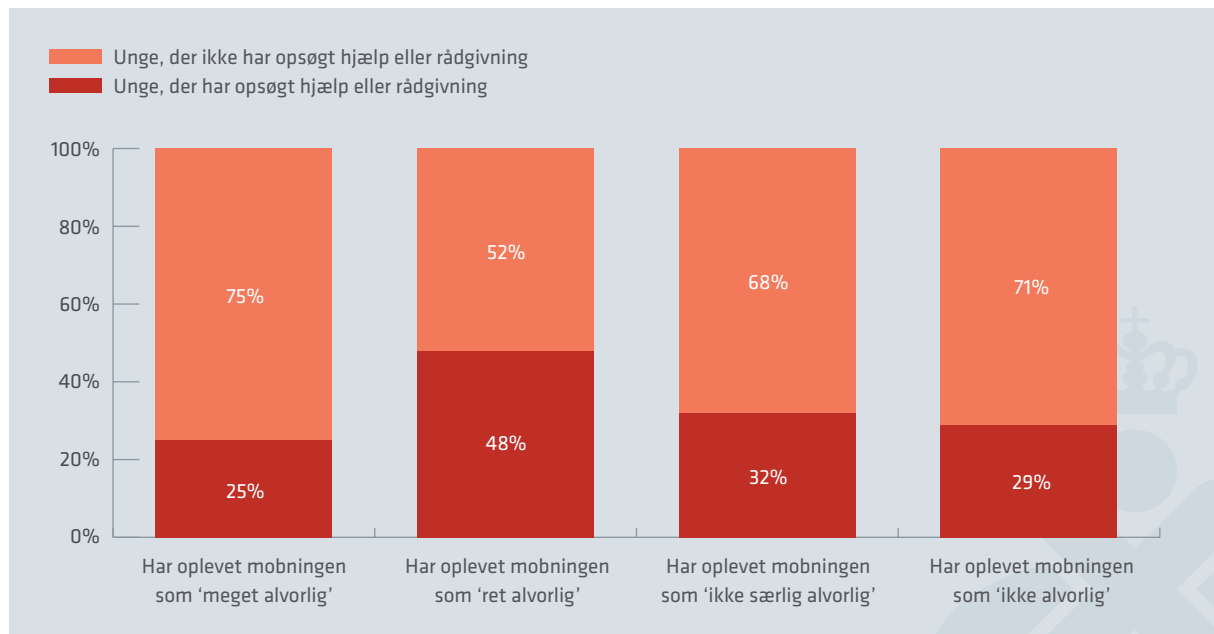
Af den gruppe af unge, som har angivet at have haft brug for hjælp i forbindelse med mobningen, har kun 36 pct. opsøgt hjælp.

På spørgsmålet om, hvorfor så mange unge ikke søger hjælp, fortæller Aya på 15, at mange tænker, at de selv burde kunne håndtere den digitale mobning: "Det kan være fordi 'ægte mobning', altså mobning, der ikke er digitalt, får meget opmærksomhed. Man siger altid, at så skal man tale med en lærer eller en voksen. Så kan det være, man tænker, at når man snakker om digital mobning, så kan man bare slukke computeren. Så det er ikke så stort et problem, og så burde man egentligt bare kunne klare det selv."

Af de unge, som faktisk har opsøgt hjælp eller rådgivning omkring mobningen, har flest (55 pct.) søgt

hjælp hos forældre eller stedforældre, mens halvdelen af de unge har søgt hjælp hos venner eller veninder. Hver fjerde af de unge, der har opsøgt hjælp, er gået til en lærer med problemet.

Thea, Nanna og Nikolaj, som alle er 15 år, kan godt forstå, hvorfor så få unge opsøger hjælp i forbindelse med mobning. Nikolaj fortæller: "Altså dem, der har lagt et lidt afklædt billede ud, der kan det jo godt være lidt svært at skulle gå til sin lærer eller sin mor og familie. Så føler man, at ligegyldigt hvem, man går til, så vil det være pinligt, og folk vil dømme en." "Det behøver ikke at være et afklædt billede, men meget af det, man laver på sociale medier, er privat og væk fra familien og skolen, så det er lidt et andet liv, hvis man kan sige det sådan," uddyber Nanna, og Thea fortsætter: "Det kan være, man synes, det er

FIGUR 11: FÆRRE BØRN, DER BESKRIVER MOBNINGEN SOM MEGET ALVORLIG, HAR SØGT HJÆLP

Antal svar: 66.

Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Tænk på sidste gang, du blev mobbet på nettet. Hvor alvorligt synes du, det, der skete, var?* Og *Opsøgte du faktisk hjælp eller rådgivning i forbindelse med, at du blev mobbet på nettet?*

lidt pinligt at blive mobbet. Hvis det er virkelig slemt, så kan det være, man ikke har andre venner at gå til, og så kan det være, man synes, det er lidt pinligt at sige, at man ikke har nogen venner, og at man ikke har andre at snakke med det om.”

De unges svar viser også, at den gruppe af unge, der hyppigst er udsat for mobning, faktisk er den gruppe, hvor færrest unge har søgt hjælp. Mens næsten halvdelen (47 pct.) af de unge, som har været udsat for mobning én gang inden for det seneste år, har søgt hjælp eller rådgivning, er det kun 14 pct. af de unge, der har været udsat for mobning mange gange inden for det seneste år, der har søgt hjælp eller rådgivning. Samtidig er der også færre unge, som har søgt hjælp og rådgivning inden for den gruppe, der vurderer mobningen som meget alvorlig sammenlignet med

de unge, som har beskrevet deres mobning som ret alvorlig, ikke særlig alvorlig og ikke alvorlig, hvilket fremgår af figur 11.

38 pct. af de unge, som rent faktisk har opsøgt hjælp eller rådgivning i forbindelse med mobningen, føler, at de i høj grad har fået den hjælp, de havde behov for. 42 pct. beskriver, at de i nogen grad har fået den hjælp de havde behov for.

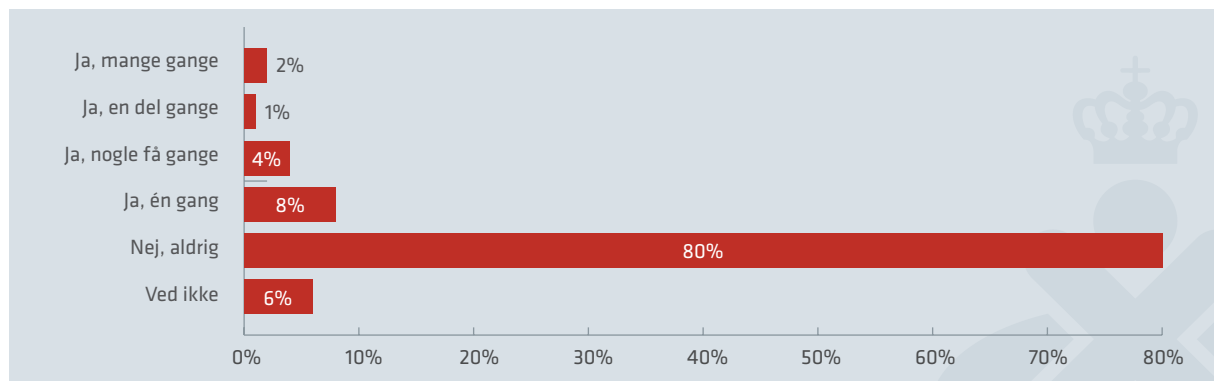
UNGE, DER HAR MOBBET ANDRE PÅ NETTET

Ser vi på den gruppe af unge, som har mobbet andre inden for det seneste år, udgør de 15 pct. af de unge i 9. klasse.

Drengene er overrepræsenteret i gruppen af unge, der har mobbet andre på nettet det seneste år. Mens 10 pct. af pigerne svarer, at de har mobbet andre på digitale medier, så gælder det for 21 pct. af drengene. Der er ingen signifikante forskelle mellem de unges

vurderinger af familiens økonomi, og hvorvidt de har mobbet andre. Der er til gengæld en sammenhæng mellem, hvilken familietype den unge lever i, og hvorvidt den unge har mobbet andre på nettet. Figur 13 viser fordelingen af unge, der har udsat andre for mobning fordelt på, hvilke familietyper de unge lever i. Flere unge, der er anbragt uden for hjemmet, har inden for det seneste år udsat andre for mobning på nettet. Figuren viser dermed den samme tendens som figur 3, altså at flere unge, der er anbragt uden for hjemmet, bliver udsat for mobning end andre unge.

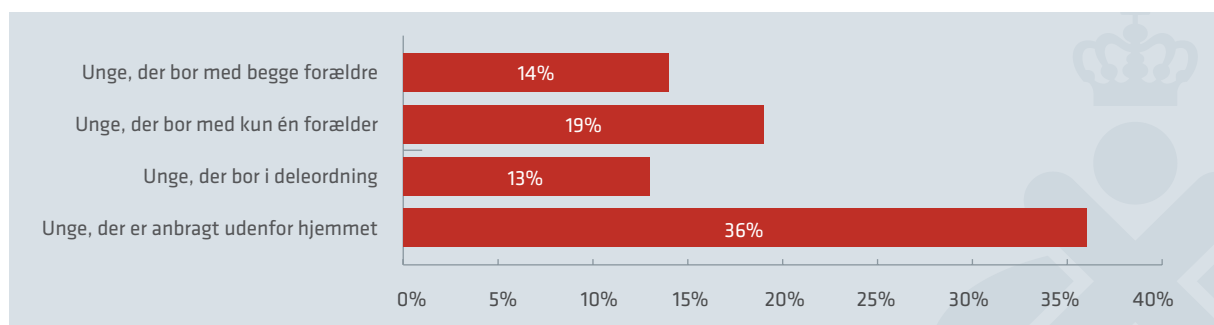
FIGUR 12: 15 PCT. AF DE UNGE I 9. KLASSE HAR MOBBET ANDRE PÅ NETTET

Antal svar: 1.390.

Spørgsmål: Tænk på tiden et år tilbage og frem til i dag. Har du mobbet nogen på nettet?

FIGUR 13: UNGE, DER ER ANBRAGT UDEN FOR HJEMMET UDSÆTTER I HØJERE GRAD ANDRE FOR MOBBING PÅ DIGITALE MEDIER

Antal svar: 1.306. Unge, der bor med begge forældre: 875; Unge, der bor med kun én forælder: 216; Unge, der bor i deleordning: 193; Unge, der er anbragt udenfor hjemmet: 22.

Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Hvilke voksne bor du sammen med?* og *Tænk på tiden et år tilbage og frem til i dag. Har du mobbet nogen på nettet?*

Flere af de unge, som har mobbet andre inden for det seneste år, har tegn på fysisk og psykisk mistrivsel sammenlignet med de børn, som ikke har mobbet andre. Som figur 14 viser, har 51 pct. af de unge, som ikke har mobbet andre, ingen tegn på mistrivsel, mens det gælder for 37 pct. af de unge, som har mobbet andre.

11 pct. af de unge, der har mobbet andre, har angivet, at de altid eller tit føler sig ensomme, hvilket er lidt flere end hos de unge, der ikke har mobbet andre,

hvor tallet er 6 pct. Der er dog også lidt flere af de unge (69 pct.), som har mobbet andre, der sjældent eller aldrig føler sig ensomme sammenlignet med de unge (66 pct.), som ikke har mobbet andre.

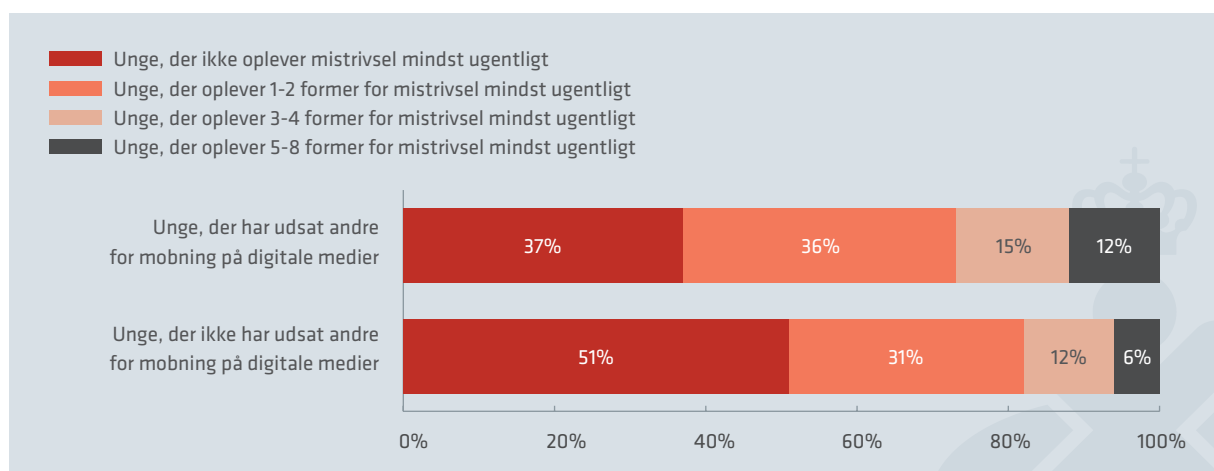
De unge har i undersøgelse svaret på, hvilke årsager, de mener, var grunden til, at de mobbede. Af figur 15 fremgår det, at den årsag, som flest unge angiver er, at de mobbede en anden, fordi de var irriterede på personen. 27 pct. angiver, at de mener, at den de mobbede havde fortjent at blive mobbet.

Med digital mobning er man nok ikke lige så nervøs, fordi der skriver man det bare online, der står man ikke ansigt til ansigt med en.

ESTHER 15 ÅR

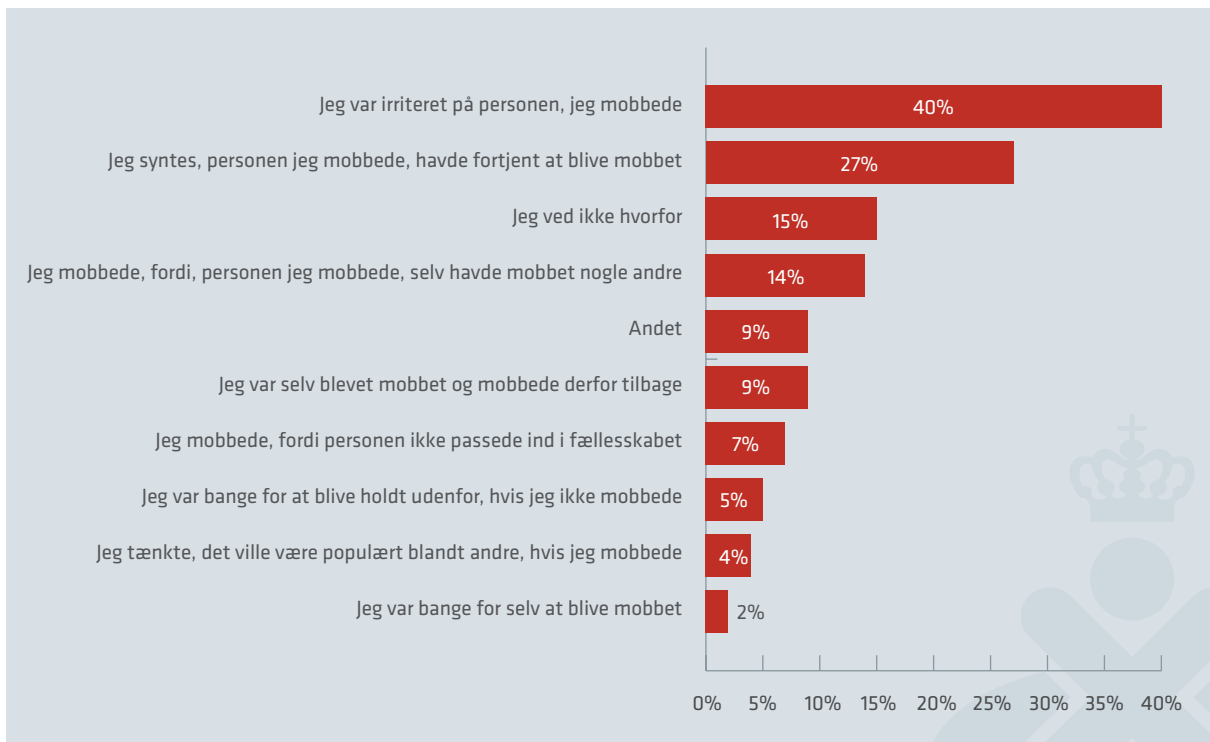
FIGUR 14: UNGE, SOM HAR UDSAT ANDRE FOR MOBNING PÅ DIGITALE MEDIER, HAR FLERE TEGN PÅ FYSISK OG PSYKISK MISTRIVSEL

Antal svar: 1.306.

Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Tænk på tiden et år tilbage og frem til i dag. Har du mobbet nogen på nettet?* og *Tænk på de sidste seks måneder. Hvor ofte har du [haft hovedpine, haft mavepine, haft ondt i ryggen, været ked af det, været irriteret/i dårligt humør, været nervøs, haft svært ved at falde i søvn, været svimmel]?* De viste procentangivelser afspejler andelen af unge, der i spørgeskemaet har svaret næsten hver dag eller mere end en gang om ugen til de otte former for mistrivsel. De andre svarmuligheder var: *næsten hver uge, næsten hver måned og sjældent eller aldrig.*

FIGUR 15: DE UNGES BUD PÅ, HVORFOR DE HAR MOBBET ANDRE

Antal svar: 198.

Spørgsmål: Tænk på sidste gang, du mobbede nogen på nettet. Hvorfor mobbede du? Du må vælge så mange svar, du vil.

15 pct. af de unge, der har mobbet andre, svarer, at de ikke ved hvorfor, mens 14 pct. svarer, at det var fordi personen, de mobbede, selv havde mobbet nogle andre. Som forklaring på, hvorfor hun har mobbet andre, skriver en pige på 15 år: "Jeg har min egen mening. Selvfølgelig er det ikke i orden at mobbe – nej, men hvis personen begynder at svine mig til, så begynder jeg også at svine personen til. Men det er selvfølgelig ikke i orden at mobbe, men hvis de selv startede, så synes jeg også selv, de er skyld i, hvis man "mobber" igen. Vil ikke engang kalde det at mobbe – det er nok mere at skrive grimme ting til en person."

En dreng på 16 år skriver som svar på, hvorfor han mobbede andre: "Jeg vidste ikke, personen blev følelsesmæssigt rørt af det (troede det var sjovt)."

Ifølge to engelske forskere, kan en følgevirkning ved digital mobning netop være, at den person, som mobber, ikke er klar over de konsekvenser, som personens handlinger medfører. Når den, der mobber, gennem de digitale medier distanceres fra offeret, så vil mobberen også have færre muligheder for at ændre sin måde at handle på eller fortryde handlingen, end hvis mobberen ser, hvad handlingen fører med sig (Slonje & Smith, 2008).

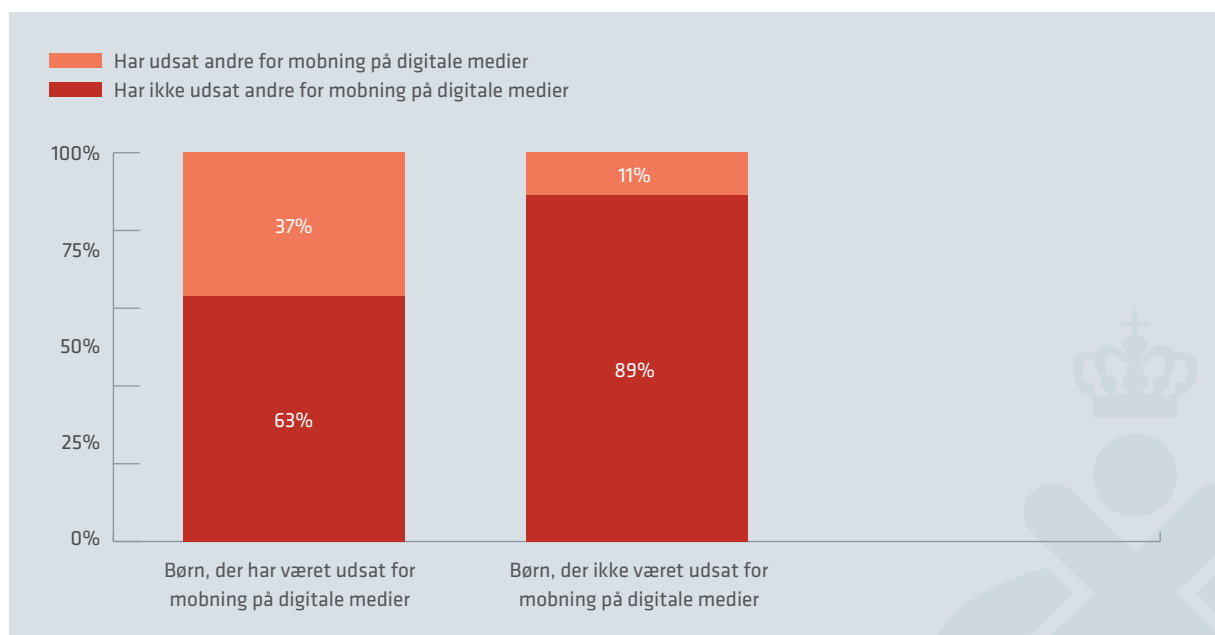
"Med digital mobning er man nok ikke lige så nervøs, fordi der skriver man det bare online, der står man ikke ansigt til ansigt med en," fortæller Esther på 15 år. 15-årige Sofia tilføjer: "Det er nemmere at gøre det på den måde."

OVERLAP MELLEM DE TO GRUPPER

Når vi ser på overlappet mellem de unge, der er blevet mobbet og de unge, der har mobbet andre, viser undersøgelsen, at 37 pct. af de unge, som er blevet mobbet, også selv har mobbet andre på digitale medier inden for det seneste år. 63 pct. af de børn, som er blevet mobbet, har dog ikke selv mobbet andre.

Selvom størstedelen af de unge, der har været udsat for mobning ikke har mobbet andre, er det interessant at 37 pct. både er blevet mobbet og har mobbet andre. Disse unge kan meget vel være et billede på den mobbekultur, der kan udspille sig i en klasse-sammenhæng, hvor rollerne som mobber og offer er skiftende. Dette understreger, at det er nødvendigt at rette fokus mod klassens overordnede trivsel fremfor enkelte elever, når mobningen skal bekæmpes.

FIGUR 16: 37 PCT. AF DE UNGE, DER ER BLEVET UDSAT FOR MOBNING, HAR SELV MOBBET ANDRE

Antal svar: 1.262.

Figuren illustrerer et kryds mellem spørgsmålene: *Tænk på tiden et år tilbage og frem til i dag. Er du blevet mobbet på nettet?* og *Tænk på tiden et år tilbage og frem til i dag. Har du mobbet nogen på nettet?*

METODE

HVORDAN HAR VI LAVET UNDERSØGELSEN?

Analysen er en del af et samarbejde mellem Børnerådet og Vincent F. Hendricks, professor i formel filosofi og leder af Center for Information og Boblestudier (CIBS) på Københavns Universitet og Rasmus Kræmmer Rendsvig, ph.d.-stipendiat ved Lund Universitet og Center for Information og Boblestudier (CIBS) på Københavns Universitet.

Tak til Flemming Balvig, professor emeritus, dr.jur. ved Københavns Universitet, for faglig sparring i forbindelse med udarbejdelsen af surveyspørgsmålene.

BØRNE- OG UNGEPANELET

Analysen er et resultat af fjerde undersøgelse i Børnerådets forrige Børne- og Ungepanel og af en række interview. Første undersøgelse i panelet handlede om livet i 7. klasse, den anden om unge og medier, den tredje om familieliv, mens vi i denne har

undersøgt en række former for risikoadfærd: Selvskadende adfærd, risikoadfærd for spiseforstyrrelser samt flertalsmisforståelser i forhold til alkohol, cigaretter og hash. Denne analyse er dermed den sidste i rækken om unges risikoadfærd.

Undersøgelsen har været fagligt kvalificeret af en følgegruppe, der på to møder har bidraget med input til særligt relevante perspektiver og nuancer på unges risikoadfærd.

Panelet blev etableret ved en simpel tilfældig stikprøve foretaget af Danmarks Pædagogiske Universitet og bestod af 2.177 9.-klasses-elever fordelt på 112 skoler. 1.390 unge har besvaret et spørgeskema, hvilket giver en svarprocent på 64. På skoleniveau er svarprocenten 74.

REPRÆSENTATIVITET		9. klasse	
		Analyseudvalg	Populationen
Køn	Dreng	47,63 pct.	51,01 pct.
	Piger	52,37 pct.	48,99 pct.
Aldersgennemsnit		15,09 år	14,93 år
Skoletype	Folkeskole	83,53 pct.	80,41 pct.
	Privatskole eller friskole	16,47 pct.	19,59 pct.
Etnicitet	Etnisk dansk	91,58 pct.	87,50 pct.
	Anden etnisk baggrund end dansk	8,42 pct.	12,50 pct.
Regioner	Hovedstaden	27,27 pct.	30,60 pct.
	Sjælland	19,86 pct.	15,79 pct.
	Syddanmark	15,90 pct.	21,07 pct.
	Midtjylland	28,63 pct.	22,48 pct.
	Nordjylland	8,35 pct.	10,06 pct.
Kommunetyper	Yderkommune	12,66 pct.	7,96 pct.
	Landkommune	17,27 pct.	27,56 pct.
	Mellekommune	24,60 pct.	16,33 pct.
	Bykommune	45,47 pct.	48,15 pct.

De statistiske analyser bygger på data fra et elektronisk spørgeskema, som blev besvaret i vinteren 2015. Inden udsendelse blev spørgeskemaet pilottestet i to skoleklasser. Spørgeskemaerne blev besvaret i klassen med læreren som facilitator. Spørgeskemaerne var udstyret med oplæsningsfunktion af både spørgsmål og svarkategorier.

KVANTITATIV DEL

De unge, der har besvaret spørgeskemaet, er repræsentative i forhold til køn og etnicitet, men ikke i forhold til alder, hvor der er en statistisk signifikant forskel. Da forskellen mellem de to grupper er forholdsvis lille, har vi valgt ikke at vægte data i analyserne. Tabellen sammenligner de procentvise fordelinger mellem henholdsvis de unge, der har besvaret spørgeskemaet og den samlede population af elever i 9. klasse i Danmark. Kun i forhold til antallet af unge i land- og mellemkommuner er der forskelle mellem panelet og populationen på mere end 5 procentpoint.

Alle sammenhænge, som indgår i analyserne er testet ved hjælp af χ^2 eller γ -test. Kun statistisk signifikante sammenhænge ($p < 0,05$) indgår og omtales i analyserne.

SPØRGSMÅL OM DIGITAL MOBNING

Digital mobning er et fænomen, som kan defineres på mange måder. For at undgå at de unges survey-svar dækker over alt for mange forskellige forståelser af begrebet, er spørgsmålene om digital mobning blevet indledt af følgende tekst, hvori digital mobning er blevet defineret: *Nu kommer der nogle spørgsmål om mobning på nettet. Det vil fx sige mobning på sociale medier, i spil eller på telefonen. Det kan fx være at skrive grimme ting, true andre så de bliver bange eller uploade eller sende billeder, som gør andre kede af det.*

I de efterfølgende spørgsmål om digital mobning er udtrykket "mobbet på nettet" blevet brugt fx: *Tænk på tiden et år tilbage og frem til i dag. Har du mobbet nogen på nettet?*

SPØRGSMÅL OM TRIVSEL, SELVVÆRD OG FAMILIENS ØKONOMI

Spørgsmålene om børnenes fysiske og psykiske trivsel er fra Skolebørnsundersøgelsen, det danske bidrag til det internationale forskningsprojekt Health Behaviour in School-aged Children (HBSC). Brugen er aftalt med ledelsen af Skolebørnsundersøgelsen lektor Mette Rasmussen og professor Pernille Due fra Statens Institut for Folkesundhed ved Syddansk Universitet.

I målingen af selvværd har vi i denne undersøgelse anvendt fire indikatorer, som er inspireret af Rosenbergs Self-Esteem Scale (Rosenberg, 1965): *Jeg føler, jeg er lige så meget værd som andre, jeg er for det meste tilfreds med mig selv, en gang imellem tænker jeg, jeg ikke er noget værd, og jeg føler for det meste, jeg er mislykket.* Børnene har fået følgende svarnøgle: *Helt enig, Enig, Hverken eller, Uenig og Helt uenig.* De to sidste indikatorer har vi efterfølgende vendt om, og dernæst er svarene samlet i et indeks. En optælling af svarene på de fire spørgsmål giver værdierne 1-12, og kategorien *højt selvværd* udgøres af værdierne 9-12, *middel selvværd* af 5-8 og *lavt selvværd* af 1-4.

Ved måling af børnenes oplevelse af familiens økonomi har vi benyttet følgende spørgsmål: *Tænk på, hvor mange penge din familie har. Og hvor mange penge andre familier i Danmark har. Tror du, at din familie har flere eller færre penge end de fleste andre familier i Danmark?* Børnene har fået følgende svarmuligheder: *Mange flere penge, Lidt flere penge, Samme mængde penge, Lidt færre penge, Meget færre penge og Ved ikke.* I analysen har vi sammenlagt kategorierne *Mange flere penge* og *Lidt flere penge*, som kaldes *Lidt flere/mange flere penge*. Ligeledes har vi sammenlagt *Lidt færre penge* og *Meget færre penge*, som i analysen kaldes *Færre/meget færre penge*. Kategorien *Samme mængde penge* betegner vi i analysen som "middelklasse". De børn, som har svaret *Ved ikke*, indgår ikke i analysen.

KVALITATIV DEL

I efteråret 2015 interviewede vi otte 9.-klasses-elever i grupper. Interviewene var eksplorative, og hensigten med dem var få et nuanceret indblik i ungdomslivet i 9. klasse for dermed at kvalificere spørgeskemaundersøgelsen.

I foråret 2016 gennemførte vi to gruppeinterview og to enkeltinterview med i alt 11 elever i 9. klasse på to forskellige skoler. Interviewene fandt sted efter spørgeskemaundersøgelsen og havde til formål at få de unges forklaringer på udvalgte resultater fra spørgeskemaundersøgelsen samt at bidrage med eksempler fra de unges eget liv.

Interviewene varede 30-45 minutter og tog udgangspunkt i semistrukturerede interviewguides. De 19 unge, der blev interviewede, havde en alder svarende til alderen på de unge i Børne- og Ungepanelet.

ANONYMISERING OG CITATER

Alle navne er ændrede af hensyn til anonymitet. Citater kan være tilpasset af hensyn til læsbarhed.

KILDER

Børnerådet (2016a): *Mere end hver femte i 9. klasse har skadet sig selv*. Børneindblik 4/16

Børnerådet (2016b): *Hver fjerde pige i 9. klasse er i fare for at få en spiseforstyrrelse*. Børneindblik 5/16

Børnerådet (2014): *Ubehagelige oplevelser er en del af mange børns liv på nettet*. Børneindblik 4/14

Kofoed, J. (2013): *"Affektive rytmer – Spektakularitet og ubestemmelighed i digital mobning"*. I: Kofoed, J. & D. M Søndergaard (red.): *Mobning* Gentænkt. Hans Reitzels Forlag.

Rosenberg (1965): *Society and the adolescent self-image*. Princeton University Press.

Schott, R. B. (2009): *"Mobning som socialt begreb: Filosofiske refleksioner over definitioner"*. I: Kofoed, J. & D. M Søndergaard (red.): *Mobning – Sociale processer på afveje*. Hans Reitzels Forlag.

Slonje, R. & P. K. Smith (2008). *Cyberbullying: Another main type of bullying?* *Scandinavian Journal of Psychology*, 49: 147-154.

Søndergaard, D. M. (2009): *"Mobning og social eksklusionsangst"*. I: Kofoed, J. & D. M Søndergaard (red.): *Mobning – Sociale processer på afveje*. Hans Reitzels Forlag.